C/2025/769

11.2.2025 г.

Становище на Европейския икономически и социален комитет

Политика в областта на водите: овластяване на младите хора, жените, коренните и местните общности

(становище по собствена инициатива)

(C/2025/769)

Докладчик: **Милена АНГЕЛОВА**

Съдокладчик: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Съветници	Ioannis N. GRIGORIADIS (на съдокладчика) Tellervo KYLÄ-HARAKKA-RUONALA (на докладчика)
Решение на Пленарната асамблея	18.1.2024 г.
Правно основание	Член 52, параграф 2 от Правилника за дейността
Компетентна секция	„Външни отношения“
Приемане от секцията	12.11.2024 г.
Приемане на пленарна сесия	4.12.2024 г.
Пленарна сесия №	592
Резултат от гласуването („за“/„против“/„въздържал се“)	189/2/6

1. Заключения и препоръки

1.1. Като продължение на становището на ЕИСК относно „синята“ дипломация ([1]), в настоящият документ се поставя акцент върху младите хора, жените и коренните и местните общности (включително мигрантите и хората с увреждания), тъй като тези групи от населението са едни от най-уязвимите по отношение на недостига на вода. От друга страна, те имат огромен неизползван потенциал да допринесат за устойчивото управление на водите, за превръщането на водата в инструмент за мир и стабилност и по този начин да допринесат за „синята“ дипломация.

1.2. Вдъхновен от призива за глобална Европа, която използва силата на партньорствата ([2]) и като приветства определянето на комисар по въпросите на околната среда, устойчивостта на водните ресурси и конкурентоспособната кръгова икономика, ЕИСК призовава ЕС да обърне дължимото внимание на тези групи в рамките на своите външни отношения и международно сътрудничество и предлага създаването на ***водеща програма за партньорство, която да предложи начини за тяхното овластяване по интегриран начин***, като е описано по-подробно в параграф 4.4 по-долу.

1.3. Достъпът до чиста вода, образованието, заетостта и участието в изготвянето на политиките са ключови елементи на овластяването. По-добрият достъп до услуги за водоснабдяване, канализация и хигиена (WASH) е от решаващо значение, тъй като освобождава време за образование и обучение и създава по-разнообразни възможности за заетост и за принос към управлението на водите и политиките. Новите технологии, съчетани с познания на коренното население — използвани и прилагани с уважение — и подходящото целенасочено финансиране са необходими фактори за овластяване, а международните конвенции в областта на правата на човека, труда, борбата с корупцията и околната среда осигуряват правната рамка за това. Информационните кампании по въпроси, свързани с водите, също допринасят за овластяването.

([1]) ОВ C, C/2023/862, 8.12.2023 г., ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2023/862/oj?eliuri=eli%3AC%3A2023%3A862%3Aoj&locale=bg

([2]) Политически насоки на г-жа Фон дер Лайен, юли 2024 г.

1.4. Овластяването на младите хора изисква положителна перспектива за бъдещето по отношение на образованието и заетостта, като се започне от основното образование и се стигне до професионалното обучение и висшето образование. Освен компетентностите, свързани с водите, на младите хора следва да се предоставят общи граждански и предприемачески умения, така че да могат да допринасят за управлението на водите, заетостта и изготвянето на политиките като движещи сили на днешните промени и бъдещите лица, отговорни за вземането на решения ([3]). В някои общности, като например в общности на коренното население, младите хора са натоварени с ръководни функции от своите общности, като от техния опит могат да се извлекат поуки.

1.5. Подходящите услуги за водоснабдяване, канализация и хигиена са от основно значение за овластяването на жените, предвид факта, че в повечето райони със сериозен недостиг на вода жените и младите момичета са натоварени с намирането на решения за сметка на тяхното образование, обучение, възможности за заетост и личностно развитие. Друг важен фактор е пълното равенство между половете в образованието, труда, органите и предприемачеството. Необходимо е да се обърне дължимото внимание на достойните условия на труд, включително на предотвратяването на дискриминацията и тормоза. За да се даде възможност за предприемачество на жените, е необходимо да се осигури равен достъп до инфраструктура, земя и финансиране и да се установят условия за стопанска дейност без корупция. Жените следва също така да бъдат насърчавани и подкрепяни да заемат ръководни длъжности в политиката и бизнеса, както и във всички организации, допринасящи за управлението на водите и „синята“ дипломация.

1.6. Необходими са конкретни платформи за съдържателен диалог между групите на коренното население и националните или местните органи на управление, наред с по-проактивно и систематично участие на коренното население в процесите на международно сътрудничество. На местните общности трябва да се предостави достъп до инфраструктура, информация, образование и обучение, а организациите на гражданското общество (ОГО) на местно равнище следва да бъдат включени в процесите на изготвяне на местните политики, като ангажират и овластяват групите на коренното население ([4]).

1.7. Сините и цифровите технологии са от съществено значение за подобряване на управлението на водите и достъпа до чиста вода и канализация. Поради критичния характер на водоснабдителните, енергийните и цифровите системи и междусистемните им връзки, инфраструктурата трябва да бъде разработена цялостно. Защитата на източниците, опазването на влажните зони ([5]), предотвратяването и контролът на замърсяването и биологичното замърсяване са жизненоважни за устойчивото управление на водите. Много групи от коренното население продължават да прилагат силни етични правила по отношение на управлението на водите и тяхната ангажираност е от решаващо значение за справяне с нарастващите предизвикателства, свързани с водата.

1.8. Съдържателното партньорство и финансиране са от решаващо значение за развитието на инфраструктурата, образованието и изграждането на общ капацитет. В това отношение както фондовете на ЕС, така и националните донорски програми играят решаваща роля, а координацията е от жизненоважно значение за създаването на полезни взаимодействия и извличането на максимална полза от разпределените ресурси. Важно е да се обменят добри практики и да се предоставят стимули за продължаването на дейността на донорските програми във водния сектор, както и да се обхванат реките, езерата и други влажни зони, тъй като те са важни водни ресурси. Необходимо е също така използването на средствата да бъде картографирано и наблюдавано, както и да се гарантира, че финансирането е ефективно и подпомага овластяването на уязвимите групи.

2. **Общ контекст и обхват**

2.1. Настоящото становище по собствена инициатива е продължение на становището на ЕИСК относно „синята“ дипломация ([6]) и се основава на централната му роля в инициативата на ЕИСК, призовавайки ЕС да постави акцент върху водата като все по-оскъден ресурс с ключово значение за глобалното бъдеще и да насърчава създаването на Син пакт за повишаване на сигурността, издръжливостта и устойчивостта във връзка с водата както в рамките на Съюза, така и в световен мащаб ([7]).

([3]) Например, Европейска гражданска инициатива за интелигентна и устойчива по отношение на водата Европа: https://citizens-initiative.europa.eu/initiatives/details/2024/000010_en.

([4]) UWASNET в Уганда е добър пример — https://uwasnet.org/.

([5]) Конвенцията по влажните зони, създадена през 1971 г. и към която се присъединяват 172 държави по света, също допринася за овластяването на уязвимите групи: https://www.ramsar.org/news/empowering-women-restoring-wetlands-go-hand-hand.

([6]) ОВ C, C/2023/862, 8.12.2023 г., ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2023/862/oj?eliuri=eli%3AC%3A2023%3A862%3Aoj&locale=bg.

([7]) ОВ C, C/2024/878, 6.2.2024 г., ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/878/oj?eliuri=eli%3AC%3A2024%3A878%3Aoj&locale=bg.

2.2. Водата е от решаващо значение за човешкия живот и човешкото достойнство, като ООН признава достъпа до вода и канализация за основно човешко право. Опазването на реките, езерата, влажните зони и водоносните хоризонти ([8]) и осигуряването на адекватни, физически и финансово достъпни услуги за водоснабдяване, канализация и хигиена са от първостепенно значение за общественото здраве и човешкото развитие. Въпреки това недостигът на вода и свързаните с него проблеми и рискове в световен мащаб се увеличават поради неустойчивото управление на водните ресурси, кризата в областта на климата и бързото нарастване на населението в резултат на високата раждаемост или миграцията от други държави. С оглед на тези тенденции водата се превърна в стратегически актив от критично значение.

2.3. Политиката в областта на водите не може да се разглежда изолирано, тъй като водата е неразделна част от производството на храни, енергетиката и промишленото производство и е свързана със здравето, климата, биологичното разнообразие и други въпроси от областта на околната среда. Освен това тя има важни измерения — свързано с пола, междупоколенческо и междукултурно. Водата е от жизненоважно значение: без нея няма живот. Тя е незаменим елемент от всички цели за устойчиво развитие на Програмата на ООН до 2030 г. Поради това политиката в областта на водите следва да се разглежда не само като самостоятелна област на политиката, но и като хоризонтално измерение, което трябва да бъде интегрирано във всички политики, както се изисква в принцип 1 от Декларацията на ЕИСК за Син пакт на ЕС ([9]). Всички ние трябва да осъзнаем проблема, преди водата да стане рядкост.

2.4. Младите хора, жените и коренните и местните общности (включително мигрантите и хората с увреждания) са сред най-уязвимите на недостига на вода и често страдат най-много в горещите точки на недостиг на вода. Следователно на тези групи трябва да се обърне по-голямо внимание в новите стратегии и политики в областта на водите, както и в международното сътрудничество, за да се гарантира адекватно, физически и финансово достъпно водоснабдяване и услуги за водоснабдяване, канализация и хигиена, както и устойчиво управление на водата, среда за здравословен начин на живот и последващо социално развитие за всички. От друга страна, тези групи имат голям неизползван потенциал да допринесат за устойчивото управление на водите и за предотвратяването и разрешаването на конфликти, свързани с водите, въз основа на своя опит, практики и подходи към обработването на земята. Те могат да служат като ключови участници и агенти и следва да бъдат признати както на равнището на вземане на решения, така и на оперативно равнище.

2.5. Въпреки че в границите на ЕС има значителни горещи точки на недостиг на вода, широкообхватният и сериозен характер на недостига на вода в световен мащаб и свързаните с него напрежения и конфликти изискват глобално мислене, действия и решения, прилагани чрез международно сътрудничество. Това е особено важно в случаите на трансгранични водни обекти и споделени водни ресурси, за да може водата да се превърне в инструмент за мир, а не за създаване на конфликти.

2.6. Свързаните с водите проблеми в отвъдморските територии също засягат ЕС, пряко или косвено, и предлагат силен стимул за активна „синя“ дипломация чрез външните му отношения, включително международни партньорства и многостранно сътрудничество в рамките на системата на ООН (напр. ФАО, СЗО, ЮНЕСКО, МОТ, Организацията на ООН за промишлено развитие, ПРООН).

2.7. Необходими са конкретни усилия за справяне със сериозния недостиг на вода в големи части от Субсахарска Африка не само защото положението е обезпокоително, което отразява добре глобалните предизвикателства, но и поради факта, че проблемите, пред които е изправена Африка, рано или късно ще засегнат и ЕС. Например недостигът на вода и свързаните с него конфликти вероятно ще предизвикат огромни миграционни потоци от Африка към ЕС, като значителни миграционни потоци могат да окажат въздействие и върху райони с вече наличен недостиг на вода в Африка и в региона на Близкия изток и Северна Африка (БИСА), като това ще засили още повече натиска. Гореизложеното подчертава сложността на миграцията, предизвикана от климата и недостига на вода, и създава необходимостта от своевременен и проактивен подход на ЕС по този въпрос.

2.8. ЕИСК подчертава факта, че предизвикателствата, свързани с водата, са широкообхватни, разнообразни и сложни по своя характер. Сушата също е все по-голям проблем за множество региони, включително Близкия изток, Централна Азия и Латинска Америка. В същото време все по-изразеният нередовен характер на валежите налага допълнителни предизвикателства. Много държави в Африка, Азия и Латинска Америка, както и някои островни държави са изложени на риск от чести наводнения, които със своите мащаби променят живота там. Основна обществена отговорност е да се предоставят на засегнатите лица ранно предупреждение и практики за спешно реагиране, като се използват по най-добрия начин новите технологии за спасяване на хора и за подпомагане на застрашените общности да оцелеят.

([8]) Конвенцията по влажните зони е междуправителствен договор, който осигурява рамката за опазването и разумното използване на всички влажни зони и техните ресурси. Тук понятието „влажни зони“ обхваща реки, езера, торфища, водоеми, блата и всички крайбрежни влажни зони. Вж. https://www.ramsar.org/.

([9]) https://www.eesc.europa.eu/bg/initiatives/eu-blue-deal.

2.9. Влошаващото се качество на водата е все по-сериозен проблем, тъй като в много райони това застрашава поминъка на местните общности. Трансграничните водни обекти, реки, езера и водоносни хоризонти често пренасят замърсители от една държава или регион в други, включително заради липсата на знания и инфраструктура, което не само засяга условията на живот на много хора, но и поражда напрежение между държавите.

3. **Признаване на потребностите и потенциала на младите хора, жените, коренните и местните общности (включително на мигрантите и хората с увреждания)**

3.1. ***Ключови елементи и фактори на овластяването***

3.1.1. Средствата за защита на уязвимите групи, подобряване на условията им на живот в районите с недостиг на вода и по-нататъшно разгръщане на техния потенциал за действие и влияние са сходни във всички групи. Ключовите елементи включват достъп до чиста вода и канализация, повишаване на осведомеността, образование и обучение за подобряване на участието на пазара на труда и заетост, безопасни пространства, създадени за обмен на знания, и участие в изготвянето на политиките, като всички това е възможно и подкрепено чрез нови технологии, достатъчно финансиране и подходящи правила.

3.1.2. Подходящият достъп до услуги за водоснабдяване, канализация и хигиена предоставя повече възможности за по-добър живот, като предотвратява лошите хигиенни условия и замърсяването на водните източници и подобрява достъпа до чиста питейна вода. Това се отнася по-специално за жените и младите момичета, тъй като те обикновено носят тежестта на намирането на решения на проблемите, свързани с водата, поради традициите и социалните норми. Освен това в много райони с недостиг на вода голяма част от жените и младите хора работят в селското стопанство.

3.1.3. Образованието и развитието на умения са други съществени елементи на овластяването. Докато подходящият достъп до вода освобождава време за образование, образованието от своя страна увеличава възможностите за принос към устойчивото управление на водите и лидерството в тази област и създава по-разнообразни възможности за заетост. Трябва да има широк набор от възможности за образование и обучение, за да се отговори на необходимостта от умения в областта на водите — от основни умения до високо равнище на професионална компетентност, в зависимост от обстоятелствата и амбициите, като по този начин се гарантира и водещата роля на ЕС в областта на ефективните по отношение на водата технологии. В допълнение към формалното образование следва да се насърчават моделите на подражание, да се укрепват партньорските мрежи и да се наставлява задълбоченото учене, като се създават възможности за трансфер и обмен на знания и опит.

3.1.4. Уязвимите групи обаче не следва да бъдат разглеждани само като цел на усилията в областта на образованието и обучението. Тези групи притежават специфични умения, знания и опит, които могат да спомогнат за подобряване на управлението на водите и изготвянето на политиките. Това засилва значението на включването им в процесите на планиране, вземане на решения, осъществяване и оценка на процесите. За тази цел структурите за вземане на решения трябва да осигурят среда за истинско и ефективно взаимодействие и участие, което да включва различни мнения, извън обикновената информация от горе надолу или едностранчивите консултации от долу нагоре.

3.1.5. Участието на тези групи в дипломацията по въпросите на водите се осъществява главно чрез връзки между участниците от гражданското общество. Важно е този вид неофициална „синя“ дипломация ([10]) да продължи да се укрепва, но същевременно да се свържат местните мнения с официалната дипломация на правителствено равнище ([11]). Това може да гарантира, че гласът на уязвимите групи действително се чува, техните интереси се вземат предвид и техният потенциал се използва.

3.1.6. Новите технологии дават нов тласък както за подобряване на управлението на водите, така и за овластяване на уязвимите групи. Иновативните сини технологии предлагат нови средства за развитие на водоснабдяването, предотвратяване на недостига на вода и нейното замърсяване и подготовка за свързаните с водата рискове, включително предизвиканите от изменението на климата екстремни метеорологични условия. Цифровите технологии са съществена част от тези решения, като

([10]) Неофициалната дипломация е практиката на недържавни участници, които използват тактики за разрешаване на конфликти (като семинари и разговори), за да намалят „гнява, напрежението или страха, който съществува“ между групи в конфликт. Тези „неправителствени, неформални и неофициални звена за контакт“ са домакини на дейности като работни семинари и разговори за подобряване на комуникацията и разбирателството между гражданите.

([11]) Официалната дипломация обикновено се счита за основен инструмент за укрепване на мира във външната политика на дадена държава. Тя се осъществява от дипломати, високопоставени правителствени служители и държавни ръководители и е насочена към оказване на влияние върху политическите структури на властта.

тяхното внедряване осигурява и по-приобщаващи подходи към образованието, комуникацията и участието. Тъй като електрификацията е основно изискване, като например за водоснабдяването и цифровите връзки, водната, енергийната и цифровата инфраструктура трябва да се развиват заедно за постигането на общество с интелигентен подход към водата ([12]). Информационните кампании за устойчиво водопотребление и опазване на водните източници, както и разработването на модели за интелигентно използване на водата могат допълнително да улеснят интегрираните решения в областта на водите.

3.1.7. Съдържателните партньорства и съответното финансиране играят решаваща роля за развитието на свързаните с водите инфраструктура, образование, обучение и цялостното изграждане на капацитет. Достъпът до финансиране е също така предпоставка за развитие на предприемачеството и бизнеса. Освен фондовете на ЕС националните агенции и финансирането за международно сътрудничество за развитие играят ключова роля в това отношение; тясното сътрудничество създава синергии и спомага за постигането на по-добри резултати. От съществено значение е да се обменят добри практики и да се стимулират националните донорски програми, за да бъдат по-добре съобразени с местните нужди. Необходимо е също така да се картографира и наблюдава използването на средствата и да се гарантира, че финансирането е ефективно и подпомага овластяването на уязвимите групи, включително чрез водоснабдяване, образование и повишаване на осведомеността по въпроси, свързани с водата, като например необходимостта от канализация и предотвратяване на замърсяването.

3.1.8. Международните конвенции в областта на правата на човека, труда, борбата с корупцията и околната среда осигуряват правната рамка за защита и овластяване на уязвимите и по-слабо представените групи по въпросите на водите. Необходимо е да се положат повече усилия за прилагането на тези правила във всички държави и проекти. Важно е също така да се повиши осведомеността относно правата и възможностите, свързани с водата, сред самите уязвими групи, като се противодейства на предубедените стереотипи и пропагандата.

3.2. *Разгръщане на потенциала на младежта*

3.2.1. От днешното световно население от осем милиарда души около 1,8 млрд. са на възраст между 10 и 24 години, като този брой нараства ([13]). Като се има предвид, че преобладаващото мнозинство от тази група живее в държави с нововъзникващи пазари и съставлява голяма част от тяхното население, младите хора са от решаващо значение за политиката в областта на водите — както като нейни цели, така и като участници в нея. Подобряването на техните възможности изисква широк набор от мерки, както е видно например от инициативата за подпомагане на младите хора в Уганда да повишат своите стандарти на образование и обучение, както и да имат достъп до храна и вода, за да се създаде ново поколение, вдъхновено от вярата, надеждата и любовта, което да преобрази своите общности ([14]).

3.2.2. Нарастването на населението означава увеличаване на натиска върху водните ресурси и необходимостта да се идентифицират както съществуващите, така и бъдещите рискове за водните източници. Това подчертава необходимостта от подобряване на знанията, разбирането и уменията, свързани с достъпа до водни източници и тяхното опазване, а оттам и значението на устойчивото управление на водите. Въпреки че младите хора очакват подходящи условия на живот и перспективи за положително бъдеще по отношение на професиите и работните места, те също така са готови да допринесат за положителното развитие и устойчивостта на своите общности и държави. Те често са фактори за промяната и движещи сили на икономическия, социалния и екологичния напредък.

3.2.3. Що се отнася до разработването на политики, младите хора имат потенциала да оспорват съществуващите структури и процедури и да внесат нови идеи, ако им се предостави такава възможност. Те могат също така да помогнат за предлагането на новаторски решения за услуги за водоснабдяване, канализация и хигиена и управлението на водите. Освен това те могат и желаят да създават трансгранична мрежа и по този начин да засилят международното сътрудничество.

3.2.4. Съществуват обаче няколко пречки пред активното участие на младите хора в свързани с водите дейности и управление, като например:

— Неприобщаващи и непредставителни структури — младите хора често са изключени от процесите на вземане на решения, а когато са включени, мнението им често се пренебрегва;

— Пречки, свързани със знанията и уменията — въпросите в областта на водите често изискват специфични знания и технически експертен опит;

— Езикови бариери в международното сътрудничество;

— Ограничени възможности за изграждане на капацитет;

— Фрагментираност на младежките инициативи и движения.

([12]) ОВ C, C/2024/878, 6.2.2024 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/878/oj.

([13]) 10 things you didn't know about the world's population („10 неща, които не сте знаели за световното население“) — Бюро на пратеника на генералния секретар по въпросите на младежта (un.org).

([14]) https://fieldsoflife.org/why-east-africa/.

3.2.5. За да се преодолеят тези и други пречки, младите хора се нуждаят от възможности за образование и обучение, които да започнат от най-ранна възраст. Това изисква наличието на достатъчно ресурси, а именно учители, в местните общности и в заведенията, предлагащи дистанционно обучение, както и възможности за младите хора, и по-специално младите момичета и жените, да имат достъп до професионално обучение и висше образование. Следва да се постави акцент върху създаването на образователни програми, насочени специално към младите хора, в чието учебно съдържание да бъде включено устойчивото управление на водите и дипломацията, за да се гарантира, че следващото поколение осъзнава настоящите и бъдещите предизвикателства, свързани с водите, и е добре подготвено да се справи с тях. За да се осигури по-широко въздействие, следва да се използват цифрови инструменти и платформи, за да се насърчи участието на младите хора в отдалечени планински, островни райони и други райони с недостатъчно обслужване, като им се предостави достъп до образование, обучение и форуми за изготвяне на политики.

3.2.6. Освен компетентности в областта на водите, младите хора следва да придобият общи граждански умения, за да могат по-добре да влияят и да участват ефективно в управлението на водите и изготвянето на политиките. Гражданското образование е необходимо и от гледна точка на подготовката за бъдещето, като се има предвид, че младите хора са утрешните лидери и то им помага да бъдат част от днешния обществен ред ([15]). Те следва да придобият и предприемачески умения и да бъдат насърчавани и подпомагани да създават предприятия, като по този начин допринасят за заетостта.

3.3. ***Овластяване на жените***

3.3.1. В цял свят предимно жените и момичетата са изложени на недостиг на вода ([16]), тъй като те традиционно са натоварени със събирането на вода. Данните сочат, че:

— като отговорни за 72 % от ежедневното водоснабдяване на домакинствата ([17]), всеки ден жените по света прекарват общо 200 млн. часа в събиране на вода ([18]);

— средният товар е 30 kg вода, пренасяна всеки ден — често чрез многократни пътувания до източник и обратно ([19]);

— вероятността младите момичета (на възраст под 15 години) да са отговорни за събирането на вода за домакинството е два пъти по-голяма от вероятността това да е задължение на момчетата, което излага момичетата на риск от нападения и им пречи да посещават училище и да придобиват ценни умения ([20]);

— докато изминават много километри в търсене на вода на дълги разстояния в изолирани и небезопасни места и след това чакат на дълги опашки, има вероятност жените да станат обект на тормоз.

3.3.2. Съществуват научни доказателства, че по-добрият достъп до услуги за водоснабдяване, канализация и хигиена позволява на жените да поемат по-голям контрол върху живота си на личностно равнище и на ниво домакинство и общност, което от своя страна съживява общностите, като:

— дава възможност на жените да напояват и отглеждат култури и да осигуряват повече храна за себе си и своите семейства;

— освобождава жените от задължението да влагат време и усилия в събирането на вода, като по този начин им се дава възможност да се занимават с други дейности, като напр. образование, обучение, предприемачество, трудова дейност, култура, личностно развитие и лидерство, което на свой ред повишава потенциала им да увеличават доходите си;

— подобрява репродуктивното здраве и грижите за децата;

— допринася за по-висок БВП.

([15]) Отличен пример за това е стратегията на Съюза за Средиземноморието относно водата и ангажираността на младите хора. В съответствие с основните принципи за овластяване на младите хора в устойчивото управление на водите тя предлага ценна рамка за увеличаване на участието на младите хора в управлението на водите и в процесите на вземане на решения. В тази стратегия се подчертава необходимостта от адаптирани инициативи за изграждане на капацитет и ръководени от млади хора проекти, които са от решаващо значение за насърчаване на иновациите и за гарантиране, че младите хора са не само участници, но и лидери във водния сектор. В стратегията се призовава за включване на гледните точки на младите хора както на местно, така и на международно равнище.

([16]) ОВ C 349, 29.9.2023 г., стр. 60.

([17]) ООН — Жени.

([18]) *Collecting water is often a colossal waste of time for women and girls* („Събирането на вода често е огромна загуба на време за жените и момичетата“), УНИЦЕФ.

([19]) ФАО.

([20]) УНИЦЕФ.

3.3.3. За да се освободят жените и момичетата в районите с недостиг на вода от съсредоточаване единствено върху задоволяването на основните потребности на семействата си и за да се гарантира по-добра защита на водните източници, по-усъвършенстваните системи за управление на водоснабдяването и отпадъчните води са от съществено значение.

3.3.4. Достъпът до образование и различните възможности за обучение представляват друг стълб за овластяване на жените в областта на водата. Необходимо е също така да се обърне подобаващо внимание на разнообразните възможности за работа и достойните условия на труд за жените, включително предотвратяването на дискриминацията, тормоза и всякакъв вид малтретиране. Наред с това на жените следва да се предоставят всички възможности за предприемачество. Освен образование това изисква разрешен от закона достъп до инфраструктура, земя, природни ресурси и финансиране. Микрофинансирането може да бъде ценен инструмент в това отношение.

3.3.5. Равните възможности за образование, обучение, работа и предприемачество са част от гарантирането на по-добро равенство между половете като цяло, което често е предизвикателство, тъй като е свързано с културата и нагласите на общността. Ето защо е от съществено значение да се повиши осведомеността относно ползите от равенството между половете, както и да се установят структурните пречки пред него.

3.3.6. Въпреки че равенството между половете е въпрос, свързан с правата на човека, то е от съществено значение и за разгръщането на пълния потенциал на населението за засилване на икономическия, социалния и екологичния напредък. Тъй като жените често отговарят за гладкото протичане на ежедневните дейности и за съвместимостта на различните нужди и ресурси, те разполагат с добри отправни точки за устойчивото управление на водните ресурси и „синята“ дипломация, както и за гарантиране, че в решенията, засягащи водите, е включен по-широк набор от ценности. Това се отнася както за управлението на водите на практическо равнище, така и за вземането на решения и дипломацията на политическо равнище ([21]). Поради това жените следва да бъдат насърчавани и подкрепяни да търсят кариерно развитие в тази сфера.

3.3.7. На жените следва да бъде предоставен достъп до ръководни длъжности и те да бъдат насърчавани да придобиват технически и правни познания и лидерски умения, за да разгърнат потенциала си в политиката, бизнеса, третичния сектор и всяка друга организация, която допринася за устойчивото управление на водите и „синята“ дипломация. Поради това следва да се създадат специални програми за наставничество за жени в областта на управлението на водите, за да се гарантира достъпът им до възможности за лидерство и да се насърчи участието им в процесите на вземане на решения на всички равнища. Освен това е важно да се подкрепя самочувствието на жените и професионалното им развитие, включително чрез изграждане на мрежи на всички равнища — от местно до международно. Примери за това са Мрежата на жените в дипломацията в областта на водните ресурси в региона на Нил и Мрежата на жените в управлението на водите в Централна Азия и Афганистан. Тези мрежи са общност за партньорски практики; основната цел на Мрежата на жените в дипломацията в областта на водните ресурси е овластяването на жените и тяхното лидерство при вземането на решения на високо равнище в трансграничните речни басейни.

3.4. *Ангажиране на коренните и местните общности (включително мигранти и хора с увреждания)*

3.4.1. Коренното население съставлява 5 % от световното население и заема, притежава или управлява приблизително 20—25 % от земната повърхност ([22]). Териториите на коренното население включват много източници на вода от критично значение, като например водни кули, влажни зони и реки, стопанисвани от коренните общности от хилядолетия, като често тези усилия са непризнати от онези, които са се възползвали от тях. Тези територии са сред първите, които се сблъскват с проблеми, свързани с водата, поради голямата им зависимост от природните ресурси и екосистемите. Те са особено уязвими по отношение на последиците от свързаните с водата рискове за продоволствената сигурност, като например въздействието върху рибарството, лова и възможностите за паша на добитъка. Тези проблеми често са свързани със суши или наводнения, а в Арктическия район с ограничаване на възможностите за лов поради предизвиканото от изменението на климата топене на леда, което възпрепятства придвижването по него.

([21]) Два конкретни примера са: 1) сравнителното проучване на тема „Овластяване на жените в дипломацията в областта на водните ресурси в Близкия изток и Северна Африка (БИСА)“, ръководено от Женевския център по въпросите на водите и GWP-Med: в него се подчертава решаващата роля на жените в дипломацията в областта на водните ресурси в региона на БИСА. Проучването предоставя ценна информация за предизвикателствата и възможностите за овластяване на жените в тази област, като се изтъква необходимостта от целенасочена намеса в подкрепа на лидерството на жените в управлението на водите и дипломацията в областта на водните ресурси; 2) работната програма относно равенството между половете и влажните зони, Конвенцията по влажните зони (ramsar.org).

([22]) https://siwi.org/publications/indigenous-people-water-and-climate-change/.

3.4.2. Жените от коренното население често се сблъскват с допълнителни проблеми поради своя етнически произход, пол или местна идентичност. Това се проявява като тормоз, насилие, дискриминация на работното място и липса на политически и съдебни права, включително собственост върху земя и достъп до природни ресурси ([23]). Въпреки това в много общности жените от коренното население притежават познания в областта на водите и тяхното пълноценно ангажиране е от решаващо значение.

3.4.3. Коренното население обикновено има дълготрайна и дълбока връзка с водите, земята и влажните зони, както и уникални познания за това как да опазва, защитава и използва тези ресурси по устойчив начин, често в съчетание със собствените си задължения да опазва земята като част от връзката си със съответните региони. Например в перуанските Анди общностите на коренното население засаждат голям брой разсад от бързорастящите и устойчиви дървета Polylepis по стръмните планински склонове, за да се предотврати ерозията и да се съхранява и филтрира водата, която захранва изворите и влажните зони надолу по течението ([24]). Познанията на коренното население, предавани от поколение на поколение и често чрез устни традиции, трябва да се разглеждат като източник на вдъхновение, който да бъде проучен и използван чрез съдържателни партньорства в различен контекст, включително в дипломацията в областта на водните ресурси.

3.4.4. От друга страна, от съществено значение е да се подобри защитата на правата върху интелектуалната собственост на коренното население и местните общности, свързани с традиционни познания и изразни средства. Това се отнася за основани на традиции изобретения, форми на културно изразяване, дизайн на продукти, рецепти и географския произход на стоки и услуги ([25]).

3.4.5. Въпреки наскорошните постижения съществува очевидна необходимост от проактивни платформи за съдържателно взаимодействие между групите на коренното население и националните и местните органи на управление, както и с международната общност, по отношение на практиките, свързани с водата. Подходящият диалог, основан на споделени интереси и споразумения, е от съществено значение за изграждането на дългосрочни отношения, по-голямо доверие и взаимно уважение между правителствата и общностите на коренното население, включително жените и младите хора. Решенията на международно равнище често не отчитат гледната точка на коренното население, техните знания или начини за разрешаване на проблеми. Поради това е необходимо систематично включване на коренното население в международното сътрудничество, за да се гарантира, че правата на човека на това население се зачитат и че потенциалът на тези групи се използва пълноценно.

3.4.6. На всички местни общности във всеки регион трябва да се предостави достъп до инфраструктура, информация и образование. В практическите решения обаче следва да се отчитат надлежно местните условия и равнището на развитие, тъй като нуждите и възможностите на хората, живеещи в планински райони, на острови и в малки и изолирани села без подходящ достъп до вода, са много различни от тези в по-силно развитите райони и всеки контекст ще изисква съобразени с него решения. Като се има предвид, че ОГО на местно равнище често играят важна роля по въпросите, свързани с водите, и в подпомагането на уязвимите групи, те следва да бъдат включени в процесите на изготвяне на политиките на местно равнище.

4. **Възможности за партньорство за ЕС**

4.1. ЕС играе централна роля в борбата с недостига на вода в световен мащаб чрез своите външни отношения и международни партньорства, допълнени от национални донорски програми. Въз основа на своята усъвършенствана правна рамка, технологичен капацитет и основна роля на донор в тази област, ЕС може да допринесе в голяма степен за устойчивото управление на водните ресурси, достъпа до вода и канализация, образованието и обучението, управлението на водите и разрешаването на конфликти. В този контекст ЕС може също така да използва опита си в укрепването на равенството между половете и основаното на участието изготвяне на политики, включително ангажираността на младите хора, както и да предостави насоки в тази област. Инструментите за микрофинансиране в полза на засегнатите групи биха могли да бъдат от голямо значение в това отношение.

4.2. Субсахарска Африка се превърна в център на „синята“ дипломация поради специфичните си демографски, географски и политически условия. Тъй като дестабилизацията на Африка, дължаща се на недостига на вода, вероятно ще се разпространи в региона на Близкия изток и Северна Африка и в ЕС и ще доведе до продоволствени и миграционни кризи, проактивната позиция на Европа е задължително условие. Езерото Виктория, езерото Чад и речните басейни на Нил, Нигер и Конго са горещи точки на недостиг на вода, на които трябва да се обърне спешно внимание, за да се опазва околната среда и да се предотвратяват климатични и водни бедствия, които биха могли да предизвикат нови конфликти и миграционни вълни към Европа.

([23]) Indigenous women's realities: Insights from the Indigenous Navigator („Реалността на жените от коренното население: наблюдения на Навигатора за коренното население“), IWGIA и МОТ, 2020 г.
([24]) https://library.panos.co.uk/features/stories/seeds-of-water.html#0_00337302.
([25]) https://www.wipo.int/sme/en/traditional-knowledge.html.

4.3. В рамките на Global Gateway ([26]) и стратегията на ЕС за икономическа сигурност ([27]) Африка е ключов партньор на ЕС. Като се има предвид, че други световни сили, по-специално Китай и Индия, активно си осигуряват присъствие в Африка, сътрудничеството с Африка несъмнено е въпрос от първостепенно значение за икономическата и геополитическата сигурност и глобалната стратегическа позиция на ЕС. Поради това е наложително ЕС да разработи всеобхватна стратегия за Африка, от която „синята“ дипломация ще бъде неделима част.

4.4. С оглед на предизвикателствата в районите с недостиг на вода, особено в Субсахарска Африка, както и на свързаните с тях рискове и възможности за ЕС, ЕИСК препоръчва да се създаде **водеща програма за партньорство** за поне един конкретен регион в Африка, която да обхваща по интегриран начин различните елементи на овластяването. ЕИСК предлага в програмата да бъдат включени следните мерки:

4.4.1. Сътрудничество и подкрепа за развитието на **инфраструктурата** за водоснабдяване и отпадъчни води и свързаните с нея услуги с цел подобряване на достъпа до услуги за водоснабдяване, канализация и хигиена, със специален акцент върху устойчивостта, въздействието върху околната среда и усилията за нейното възстановяване;

4.4.2. Подпомагане на изграждането на капацитет на местно равнище за образование и обучение, улесняване на обмена на студенти с ЕС и насърчаване на възможностите за резерв на ЕС от таланти, като същевременно се избягва изтичането на мозъци и се насърчава кръговата миграция ([28]), за да се повишат **компетентностите и уменията**, необходими за устойчиво управление на водите и „синя“ дипломация. Конкретните усилия следва да се съсредоточат върху образованието на момичетата и жените.

4.4.3. Сътрудничество в областта на **сините технологии**, придружено от необходимите електроенергийни технологии, за да се подпомогне подобряването на достъпа до услуги за водоснабдяване, канализация и хигиена, ефективното използване на водата, контрола на замърсяването и сигурността на снабдяването с чиста вода. Местните условия следва да бъдат надлежно взети предвид при избора на технологии.

4.4.4. Подобряване на условията и капацитета за създаване на местни предприятия с цел насърчаване на **предприемачеството** и заетостта. Специфичната подкрепа следва да бъде насочена към младите предприемачи и жените предприемачи.

4.4.5. Насърчаване на прилагането на международните трудови конвенции, за да се гарантират достойни **условия на труд**. Следва да се обърне специално внимание на придържането към избягване на дискриминация, основана на пола и етническия произход, и на зачитането на правата на човека.

4.4.6. Установяване на сътрудничество с местните създатели на политики и различни групи, за да се засили **основаното на участието създаване на политики и „синята“ дипломация**. Това взаимодействие с участието на множество заинтересовани страни следва да има за цел да се предоставят повече права на младите хора, жените и коренното население за предотвратяване и решаване на проблеми и конфликти, свързани с водата.

4.4.7. Сътрудничество при разработването на цифрова инфраструктура и връзки, за да се използват възможностите на **цифровизацията** в областта на управлението на водите, образованието и комуникацията. Това следва да бъде съпроводено с усилия за развиване на цифровите умения на местните общности.

4.4.8. Включване на **гражданското общество на ЕС** в програмата с цел подобряване на знанията и обмена на опит на местно равнище. Настоящите структури за сътрудничество следва да бъдат използвани пълноценно.

4.4.9. Предоставяне на достатъчно **финансиране** за програмата, включително за развитието на инфраструктурата, образованието, многостранния диалог и бизнеса, за да се гарантира изпълнението на горепосочените мерки.

([26]) https://www.eesc.europa.eu/bg/our-work/opinions-information-reports/opinions/global-gateway/opinions.
([27]) https://www.eesc.europa.eu/bg/our-work/opinions-information-reports/opinions/european-economic-security-strategy.
([28]) ОВ C 75, 28.2.2023 г., стр. 136.

4.4.10. **Мониторинг и оценка** на изпълнението и въздействието на програмата с оглед на нейното разширяване в бъдеще. Основният акцент следва да бъде поставен върху резултатите по отношение на младите хора, жените и местните и регионалните общности като цели и участници в управлението на водите и политиката.

Брюксел, 4 декември 2024 г.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Oliver RÖPKE